

SÖKANDE

Konsumentombudsmannen (KO), 118 87 STOCKHOLM

MOTPART

JYSK AB, Företagsvägen 6,

232 37 ARLÖV

ställföreträdare: verkställande direktören F. J.

SAKEN

produktsäkerhet angående småbarnssängar

DOMSLUT

1. Marknadsdomstolen förbjuder JYSK AB vid vite av fyrahundratusen (400 000) kr att tillhandahålla småbarnssängarna Simon och Syrran eller andra liknande småbarnssängar vilka medför samma skaderisk genom att inte uppfylla kraven i Svensk Standard för småbarnssängar, SS-EN 716-1:1995 och SS-EN 716-2:1995.

2. Marknadsdomstolen avskriver målet från vidare handläggning, såvitt avser KO:s yrkande om att JYSK AB skall åläggas att återkalla de i målet påtalade småbarnssängarna.

YRKANDEN M.M.

KO har, som dess talan slutligen bestämts, yrkat att Marknadsdomstolen skall förbjuda JYSK AB (Jysk) vid vite att tillhandahålla småbarnssängarna Simon och Syrran och andra liknande sängar som inte uppfyller kraven i Svensk Standard för småbarnssängar, SS-EN 716-1:1995 och SS-EN 716-2:1995.

Jysk har bestritt yrkandet.

Det antecknas att KO dragit tillbaka ett tidigare framställt yrkande om att Jysk skall återkalla de påtalade sängarna under anförande att företaget låtit införa godtagbara annonser om återkallelse av dessa.

GRUNDER OCH UTVECKLING AV TALAN

Parterna har anfört i huvudsak följande.

KO

Jysk bedriver försäljning av bl.a. småbarnssängar avsedda för konsumenters enskilda bruk. De i målet aktuella småbarnssängarna säljs i Jysks egna butiker.

I tidskriften Vi föräldrar, nr 5 (april 2003), publicerades en av tidskriften beställd provning av småbarnssängar. Sängarna hade prövats mot gällande standard för barnsängar av Sveriges Provnings- och Forskningsinstitut (SP). Av tretton sängar som SP provade blev endast två godkända. Med anledning av artikeln i Vi föräldrar inledde Konsumentverket/KO en utredning av ett flertal sängar för att kontrollera efterlevnaden av säkerhetskraven i standarden. Sängarna Simon och Syrran, som tillhandahölls av Jysk, var några av de sängar som hade allvarligast brister i testet. De är utformade på sådant sätt att användningen av dem kan medföra allvarliga olycksfall och risk för dödsfall.

SS-EN 716-1:1995 och SS-EN 716-2:1995 (Standarden) utgör svensk standard för småbarnssängar för hemmabruk och ställer krav på bl.a. hållfasthet och avstånd mellan spjalorna samt innehåller den provningsmetod som skall användas vid test av sängarna.

Sängen Simon

Sängen Simon har höj- och sänkbar långsida och höj- och sänkbar botten i tre lägen. Materialet är lackerat björkträ och innermåttan är 60 x 120 cm. Sängen kostade vid Vi föräldrars köp 898 kr. SP:s testrapport avseende sängen Simon visar att sängen inte uppfyller Standardens krav i följande avseenden:

1. Överliggare på sidor hade vassa kanter. I Standarden ställs krav på fasade kanter.
2. Stötprovning gav skador i träfiberskiva i sängbotten och klammer lösgjordes. Enligt Standarden skall sängbotten klara 7 000 stötar utan skador.
3. Avståndet mellan spjälorna var för stort. Enligt Standarden får öppningar mellan spjälorna vara högst 65 mm.
4. Limmade förband i gaveln var glappa efter provning. Standarden föreskriver att stommen och dess sammansättningar inte skall skadas, deformeras eller lösgöras och funktionen skall vara bibehållen.
5. Märke för angivande av max madrasshöjd saknades. Enligt Standarden skall det finnas ett märke för angivande av maxhöjd för madrass.

Sängen Simon brister således i förhållande till kraven enligt Standarden i flera avseenden. Vissa av dessa brister kan medföra mycket allvarliga skador. Vid provningen gick sängbotten sönder i stöttestet. Om sängen går sönder kan farliga öppningar bildas vilket kan medföra att barnet fastnar och riskerar att kvävas eller strypas. Avståndet mellan spjälorna i sängsidorna var för stort, vilket medför en avsevärd risk för kvävning om barnet försöker ta sig igenom spjälorna och fastnar över bröstkorgen. Dödsolyckor orsakade av farliga öppningar i sängar har tidigare inträffat i Sverige. Sängen hade dessutom vassa kanter som barnet kan skada sig på om det faller i sängen.

Sängen Syrran

Sängen Syrran har höj- och sänkbar långsida och höj- och sänkbar botten i två lägen. Sängen kostade vid Vi föräldrars inköp 348 kr. SP:s testrapport avseende sängen Syrran visar att sängen inte uppfyller standardens krav i följande avseenden:

1. Uppflisad kant, sprickor i ändträ, överliggare/gavelben hade vassa kanter. Enligt Standarden skall kanterna vara fasade och inga öppna rörändar får finnas.
2. Öppningarna mellan spjälor i sängbotten översteg 25 mm. Enligt Standarden får öppningarna inte överstiga 25 mm.
3. Stötprovning gav skador i sängbotten. En ribba gick av. Standarden föreskriver att sängbotten skall klara 7 000 stötar utan skador.
4. Sammansättning gavel/sida gick helt isär. Provningen avbröts då sängen blev helt obrukbar.
5. Monteringsanvisningen var inte på svenska. Enligt standarden skall monterings- och bruksanvisning finnas på det officiella språket för varje marknad.

Sängen Syrran brister således i förhållande till kraven i Standarden i flera avseenden som kan leda till allvarlig personskada. Vid provningen gick sängbotten sönder i stöttestet. Farliga öppningar kan då bildas om sängen går sönder och det kan medföra att barnet fastnar och riskerar att kvävas eller strypas. Avståndet mellan ribborna i sängbotten är för stort vilket medför att barnet kan fastna med armar och ben om det tar sig ner under madrassen. Sängen har även vassa kanter som barnet kan skada sig på om det faller i sängen. Monteringsanvisningen är inte på svenska vilket kan medföra att sängbotten monteras för högt, med ökad risk för att barnet faller ut. Provnings fick avbrytas eftersom hela sängen föll ihop vid hållfasthetstestet vilket givetvis innebär en hög risk för olycksfall med allvarliga skador till följd.

U.S. Consumer Product Safety Commission, CPSC, i USA är den amerikanska tillsynsmyndigheten avseende produktsäkerhet. CPSC är välkänd bland företagare och branschfolk och har ett mycket väl utvecklat skaderapporteringssystem och tar även fram skadestatistik. CPSC har undersökt dödsfall relaterade till småbarnssängar. Mellan den 1 januari 1997 och den 15 juli 2002 rapporterades 156 dödsfall orsakade av olyckor i småbarnssängar till CPSC. Omkring 80 % av offren var under 1 år gamla. Av dessa dödsfall orsakades 54 av kvävning. Det har t.ex. inträffat att en sida i sängen lossnat, vilket gett upphov till en öppning varigenom barnet kommit ut med huvud eller bröst och fastnat.

Standarden för småbarnssängar är utformad för att säkerställa att barnsängar utformas på ett sådant sätt att risken för personskador minimeras. En säng som inte är utformad så att den uppfyller standardens krav i väsentliga delar måste därför anses innebära en sådan särskild risk för skada på person som avses i 6 § produktsäkerhetslagen (1988:1604).

Sängarna Simon och Syrran brister i de krav som uppställs i Standarden på flera väsentliga punkter. I vissa avseenden innebär bristerna att det föreligger risk för dödsolyckor. Då sängarna är avsedda för små barn måste skaderisken anses särskilt allvarlig. Säljförbud bör därför meddelas.

Jysk har upphört med försäljningen av de aktuella barnsängarna och även om det är positivt, utgör det enligt KO:s mening inte skäl mot att meddela ett säljförbud i enlighet med KO:s yrkande.

Jysk har också den 26 oktober 2004 låtit införa nya återkallelseannonser i Expressen och Dagens Nyheter, vilka annonser enligt KO:s mening är utformade på ett tillfredsställande sätt.

Jysk

Ett säljförbud är obefogat. Jysk har genomfört alla åtgärder som KO har begärt. Sängarna Simon och Syrran är bortplockade från Jysks sortiment sedan lång tid tillbaka. Den 14 februari 2004 återkallade Jysk i annonser i Dagens Nyheter och Expressen de aktuella sängarna. Alla konsumenter som har köpt sängarna har kunnat returnera dem och få pengarna tillbaka. I samtliga av Jysks butiker har det funnits skyltning med detaljerad information till konsumenterna om KO:s kritik mot sängarna och om möjligheten att returnera dem. Informationen har också funnits på Jysks webbsida på Internet. Alla medarbetare på Jysk har också varit informerade om detta. Alla nuvarande och kommande barnsängar testas numera efter svensk standard.

BEVISNING

KO har som skriftlig bevisning åberopat rapport från Sveriges Provnings- och Forskningsinstitut (SP) och en artikel hämtad från webbplatsen www.childsafetyeurope.org avseende till CPSC rapporterade dödsfall m.m.

DOMSKÄL

Den 1 juli 2004 trädde den nya produktsäkerhetslagen (2004:451) (2004 års PSL) i kraft och ersatte den äldre produktsäkerhetslagen (1988:1604) (1988 års PSL). I punkt 6 av övergångsbestämmelserna till den nya produktsäkerhetslagen anges att mål som vid ikraftträdandet är anhängigt vid domstol prövas enligt äldre bestämmelser. KO väckte talan i målet före den 1 juli 2004 och Marknadsdomstolen kommer med anledning härav att pröva målet enligt 1988 års PSL.

Enligt 6 § i 1988 års PSL kan Marknadsdomstolen – såvitt nu är i fråga – förbjuda en näringsidkare som tillhandahåller en vara som medför särskild risk för skada på person att fortsätta med det. Förbudet får även avse annan liknande vara med samma skaderisk. I förarbetena till bestämmelsen (prop. 1988/89:23 s. 87) anförs att skaderisken skall vara så

betydande att ett förbud inte uppenbarligen är ett alltför långtgående ingrepp. Vidare anförts där att risker för dödsfall eller allvarlig personskada alltid bör föranleda ingripande, om ett sådant kan antas få någon praktisk effekt. Enligt tidigare förarbeten (prop. 1975/76:34 s. 128) kan ställningstagandet vid riskbedömningen grundas på provningar och rapporter om skadefall eller annan utredning. Av uttalanden i förarbetena och Marknadsdomstolens praxis (se bl.a. MD 2003:18 med där gjorda hänvisningar till äldre avgöranden) framgår att säkerhetsnormer har stor betydelse vid den riskbedömning som skall göras.

Kraven enligt SS-EN 716-1:1995 och SS-EN 716-2:1995 (Standarden) utgör svensk och europeisk standard för småbarnssängar för hemmabruk och har utformats för att säkerställa att småbarnssängar utformas på ett sådant sätt att risken för personskador minimeras. En småbarnssäng som inte är utformad så att den uppfyller Standardens krav i väsentliga delar måste därför enligt Marknadsdomstolens mening anses innebära en sådan risk för skada på person som avses i 6 § 1988 års PSL.

Genom den av KO åberopade testrapporten från SP är det klarlagt att de påtalade småbarnssängarna i flera avseenden – bl.a. avseende hållfasthet och avstånd mellan spjälorna – företer allvarliga brister i förhållande till de krav som uppställs i Standarden. Brister i småbarnssängars hållfasthet och spjälavstånd kan bl.a. medföra en risk för att barn kläms, kvävs eller stryps. Utredningen visar också att det har inträffat ett flertal dödsfall orsakade av olyckor i småbarnssängar, bl.a. på grund av kvävning då en sida i sängen lossnat och barnet fastnat med huvud eller bröst. De risker som är förenade med användning av de aktuella småbarnssängarna kan inte undanröjas med mindre ingripande åtgärder än ett säljförbud. Marknadsdomstolen finner härigenom visat att de aktuella småbarnssängarna medför sådan risk för skada på person som avses i 6 § 1988 års PSL. Småbarnssängarna har tillhandahållits av Jysk. Den omständigheten att försäljning av de aktuella småbarnssängarna numera har upphört utgör inte heller skäl för att underlåta att meddela ett säljförbud. Förbud skall också meddelas beträffande andra liknande småbarnssängar vilka medför samma skaderisk som de påtalade.

Enligt 15 § PSL skall ett förbud förenas med vite, om det inte av särskilda skäl är obehövt. Några sådana skäl har inte framkommit i målet.

Slutligen konstaterar Marknadsdomstolen att KO:s yrkande avseende återkallelse av småbarnssängarna är återkallat och därför skall avskrivas från vidare handläggning.

På Marknadsdomstolens vägnar

C H Fallenius

Ledamöter: Christer Fallenius, ordförande, Ingegerd Westlander, Ingrid Larén Marklund, Catharina Andréen, Jonas Häckner, Lars-Gunnar Mattsson och Anders Stenlund. Enhälligt

Sekreterare: Malin Nyman